

T.C.
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

ŞİKAYET NO : 2014/4634
KARAR TARİHİ : 02/04/2015

TAVSİYE KARARI

ŞİKAYETÇİ

:M.A.

ŞİKAYET EDİLEN İDARE

: Başbakanlık (Re'sen)

Milli Eğitim Bakanlığı

Maliye Bakanlığı (Re'sen)

ŞİKAYETİN KONUSU

: Şikâyetçi, 3 yaşındaki atipik otizm hastası oğlunun okul öncesi destek eğitimi alması halinde gelişimsel yetersizliğinde azalma olacağını, devletin bu eğitimin bireysel eğitimde ayda 8 saatlik kısmını, grup eğitiminde ise aylık 4 saatlik kısmını karşıladığını, ancak karşılanan saat miktarlarının çocuğunun gelişimi için yeterli olmadığını belirterek devlet tarafından karşılanan aylık saat miktarının artırılmasını talep etmektedir.

ŞİKAYET BAŞVURU TARİHİ : 17/10/2014

I. USÛL

A. Şikâyet Başvuru Süreci

1) Şikâyet başvurusu, 17/10/2014 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumu Çocuk İnternet Sayfasındaki (www.kdkcocuk.gov.tr) başvuru formu doldurularak yapılmış olup; 2014/4634 No.lu şikâyet başvurusu, 17/10/2014 tarih ve 2014/9583 sayı ile kayıt altına alınmıştır. Şikâyet başvurusunun karara bağlanması için 28/3/2013 tarih ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 41/1-a maddesi ve İmza Yetkileri Yönergesinin 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca, şikâyetin incelenmesine ve araştırılmasına geçilmiş, 2014/4634 sayılı Tavsiye Karar Önerisiyle Kamu Başdenetçisine sunulmuştur.

B. Ön İnceleme Süreci

2) Yapılan ön inceleme neticesinde, şikâyet konusunun Kurumumuzun görev alanına girdiği, şikâyetçinin menfaat ihlali koşulunu taşıdığı, şikâyetin süresinde yapıldığı anlaşılmış olup, idari başvuru yolları tüketilmemiş olmasına rağmen 28/3/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 12 nci maddesinin dördüncü fıkrası gereği şikâyetçinin 3 yaşındaki atipik otizm hastası çocuğunun ve benzer durumdaki diğer çocukların engellilik düzeylerinin olabilecek en düşük seviyeye çekilmesi ve ilerlemesinin durdurulabilmesi, bireysel becerilerinin artırılması, bağımsızlıklarını kazanmaları ve sosyal yaşama katılmalarını sağlamak için "**telafisi güç imkansız bir zararın doğması ihtimali**" bulunan bir başvuru kapsamında değerlendirilerek, şikâyetin incelenmesine ve araştırılmasına engel bir durumun bulunmadığına karar verilmiştir.

II. OLAY VE OLGULAR

A. Şikâyetçinin Konu Hakkındaki Açıklamaları ve İddiaları

3) Şikâyetçi başvurusunda, oğlunun 3 yaşında atipik otizm hastası olduğunu, çocuğunun yoğun kesintisiz davranışsal eğitim alması halinde gelişimsel yetersizliğinde azalma olacağını, bu eğitimin ise teşhis sonrası iyileştirme merkezlerinde başladığını, ancak devletin bu merkezlerde ayda sekiz saat alınan eğitimin parasını karşıladığını, ancak bu sekiz saatlik eğitimin çocuğunun gelişimi için yeterli olmadığını, bu eğitimi ayda sekiz saatten on altı saate çıkarmak istediğinde her ay 700 TL ücret ödemesi gerektiğini, söz konusu eğitimin gelişmiş ülkelerde ayda 160 saate kadar verildiğini belirterek devletin bu eğitimde karşıladığı aylık saat miktarını artırması yönünde gerekenin yapılmasını talep etmektedir.

B. İdarelerin Şikâyete İlişkin Açıklamaları

4) **Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü**; şikâyetçi tarafından şikâyet konusuna ilişkin olarak daha önceden Genel Müdürlüklerine herhangi bir başvuru yapılmadığını, otistik çocukların gelişiminde önem arz eden destek eğitim programlarının örgün eğitim programlarına destek olmak amacıyla uygulandığını, söz konusu eğitimlerin aylık 8 saatlik kısmının devlet tarafından karşılanmasının -şikâyetçinin otizm hastası çocuğunun 3 yaşında olması nedeniyle -haftada 30 saat okul öncesi eğitimine ilave olarak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde 8 saat destek eğitimi almasının yeterli olduğunu, Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığından alınan verilere göre ülke genelinde söz konusu eğitimi alan birey sayısının 12.597, eğitim veren kurum sayısının ise 1.195 olduğunu, devlet tarafından her birey için; 2014 yılında (KDV hariç) aylık 8 saat bireysel eğitim için 409,00 TL, 4 saatlik grup eğitimi için 115,00 TL olmak üzere, toplam 524,00 ödeme yapıldığını, gelişmiş ülkelerde otizmlili çocuklarının eğitiminin ayda kaç saate kadarının karşılandığına ilişkin olarak ellerinde herhangi bir veri bulunmadığını ve mevcut uygulamanın yerinde olduğunu,

5) **Keçiören Kaymakamlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü** ise; şikâyetçi M.A.'ın çocuğuna ilişkin olarak Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden Otizm ve Bilişsel Gelişimde Gecikme tanısıyla 22/5/2014 tarihli ve 929 sayılı Özürlüler için Sağlık Kurulu Raporu aldığını ve Müdürlüklerine çocuğunun eğitsel değerlendirme tanılmasının yapılması için başvuru yaptığını, çocuğun eğitsel tanılama ve değerlendirmesinin 2/7/2014 tarihinde Müdürlükleri tarafından yapılarak aynı gün düzenlenen Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu ile çocuğa Bireysel ve Grup Destek Eğitiminin önerildiğini, Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulunca önerilen destek eğitim saatinin ayda 8 saatinin bireysel ve ayda 4

saatinin grup eğitimi olması nedeniyle 12 saat olduğunu, devlet tarafından karşılanan bireysel eğitiminin 8 saatlik ders ücretinin 2015 yılında (KDV hariç) 434,00 TL grup eğitimi için (KDV hariç) 122,00 TL olduğunu, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının Yaygın Gelişimsel Bozukluklar ve Zihinsel Engelli Bireyler Destek Programlarında bireyin yetersizlik durumu devam ettiği sürece yaş sınırı olmaksızın verilen ders saatlerinin yazıları ekinde yer aldığını ve Müdürlükleri tarafından takvim yaşına göre alması önerilen eğitim modüllerinin renkli kalemle işaretlendiğini, belirtmektedir.

C. Olaylar

6) Şikâyetçi, 3 yaşında atipik otizm hastası bir çocuk sahibidir ve çocuğunun eğitim alması halinde gelişimsel yetersizliğinde azalma olacağını iddia etmektedir. Devlet özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde alınan bireysel eğitimin ayda sekiz saatlik kısmının parasını karşılamaktadır. Ancak şikâyetçi, devlet tarafından karşılanan bu sekiz saatlik eğitimin çocuğun gelişimi için yeterli olmadığını düşünmektedir. Şikâyetçi, bu eğitimi ayda sekiz saatten on altı saate çıkarmak istediğinde her ay 700 TL ilave ücret ödemesi gerekmektedir. Ancak bu tutarı karşılayamamaktadır. Bunun üzerine şikâyetçi, devletin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde karşıladığı aylık 8 saatlik miktarı artırması yönünde gerekli mevzuat değişikliğinin yapılması talebiyle 17/10/2014 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumu Çocuk İnternet Sayfasındaki (www.kdkcocuk.gov.tr) başvuru formunu doldurarak başvuru yapmıştır.

D. Kamu Denetçisinin İnceleme ve Araştırma Bulguları

7) Konuya ilişkin bilgi ve belgeler; Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından 30/1/2015 tarihli ve 1087799 sayılı yazı ile, Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından ise 23/2/2015 tarihli ve 226 sayılı yazı ile Kurumumuza gönderilmiştir.

III. HUKUKİ DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

A. İlgili Mevzuat

8) **Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "X. Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10 uncu maddesinde;** "...Çocuklar, yaşlılar, özürlüler,... için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. ...", **"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42 nci maddesinde;** "...kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz...Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır..."

9) **Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 23 üncü maddesinde;** "Taraflar Devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukları, toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler." **Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin "Engelli Çocuklar" başlıklı 7 nci maddesinde;** "...Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en çıkarının gözetilmesine öncelik verir. **"Eğitim" başlıklı 24 üncü maddesinde;** "...Engellilerin... genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdırlar,...Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır...", **"Sağlık" başlıklı 25 inci maddesinde;** Taraflar Devletler engellilerin sağlıkla ilgili olarak rehabilitasyon da dahil olmak üzere,...sağlık hizmetlerinin,...çocuklar ve yaşlılar dahil olmak üzere, engelliliğin

azaltılmasını ya da artmasını önlemeyi hedefleyen hizmetleri kapsayacağı, "**Habilitasyon ve Rehabilitasyon**" başlıklı **26 ncı maddesinde**; Taraf Devletlerin, engelli kişilerin...zihinsel... kabiliyetleri elde etmeleri ve sürdürmeleri ve yaşamın bütün yönlerine tam olarak dahil olmaları ve katılmaları için etkin ve uygun önlemleri alacaklarını,..Habilitasyon ve rehabilitasyon hizmet ve programlarının mümkün olduğunca en erken evrede başlaması gerektiği,...",

10) 573 sayılı Özel Eğitim Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin "Erken çocukluk dönemi eğitimi" başlıklı 6 ncı maddesinde; Erken çocukluk dönemindeki özel eğitim hizmetleri ailenin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi temeline dayalı olarak evlerde ve kurumlarda sürdürülür.", "**Okul öncesi eğitimi" başlıklı 7 nci maddesinde**; "Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunludur. Bu eğitim özel eğitim okulları ile diğer okul öncesi eğitim kurumlarında verilir...."

11) 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun "Tanımlar" başlıklı 3 üncü maddesinde;

"...Habilitasyon: Engellinin bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayabilmesini ve yaşamını bağımsız bir şekilde sürdürebilmesini sağlamayı amaçlayan...zihinsel...beceriler kazandırmaya yönelik hizmetleri,..Rehabilitasyon: Herhangi bir nedenle oluşan engelin etkilerini mümkün olan en az düzeye indirmeyi ve engellinin hayatını bağımsız bir şekilde sürdürebilmesini sağlamayı amaçlayan...zihinsel... beceriler geliştirmeye yönelik hizmetleri...",

12) 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun II. Eğitim başlıklı 340 ıncı maddesinde "...Ana ve baba çocuğa, özellikle...zihinsel engelli olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel...bir eğitim sağlarlar."

13) Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin Tanımlar Başlıklı 3 üncü maddesinde; "...Destek eğitim programı: Merkezlerce verilen destek eğitimine ihtiyacı olan bireylerin özür grupları, dereceleri ve özür niteliği ile bireysel gelişim yeterlilikleri dikkate alınarak hazırlanmış ve Bakanlıkça onaylanmış eğitim programını...", **Benzer düzenlemelere Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinde ve yönergelerde yer verilmiştir.**

14) 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun Ek. 3 üncü maddesinde, "Özürlü sağlık kurulu raporu düzenlemeye yetkili sağlık kurum veya kuruluşlarınca verilen sağlık kurulu raporuyla asgari % 20 özürlü olduğu tespit edilen ve özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından da eğitsel değerlendirme ve tanılamaları yapılarak 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında açılan özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek eğitimini almaları uygun görülen; görme, işitme, dilkonuşma, spastik, zihinsel, ortopedik veya ruhsal özürlü bireylerin; eğitim giderlerinin her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarı, Millî Eğitim Bakanlığının bütçesine bu amaçla konulan ödenekten karşılanır..."

15) Özürlü Bireylere Uygulanacak Destek Eğitim Programları ve Eğitim Giderlerinin Karşılmasına Dair Yönetmelik'in "Ödeme şartları" başlıklı 8 inci maddesinde; "Özürlü bireylerin destek eğitimi giderlerinin, her yıl aylık olarak Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarının Bakanlıkça karşılanabilmesi için;... Özürlü bireye kurumca, aylık olarak belirlenen tutar karşılığında bir ayda en az sekiz ders saati bireysel ve/veya dört ders saati grup eğitiminin verilmiş olması,..." **Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz veya Burslu Okutulacak Öğrenci ve kursiyerler hakkında yönetmeliğin "Ücretsiz okutulacak öğrenci**

ve kursiyerlerin oranı" başlıklı 5 inci maddesinde; Kurumlar, öğrenim gören öğrenci sayısının yüzde üçünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmakla yükümlüdür. Bakanlıkça bu oran yüzde ona kadar artırılabilir....".

16) 2015 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliğinde "...1-5580 sayılı Kanun kapsamında açılan özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde engelli bireylere verilen destek eğitiminin bütçeden karşılanacak kısmı; katma değer vergisi hariç olmak üzere, bireysel eğitim için aylık 434,00 TL, grup eğitimi için aylık 122,00 TL olarak belirlenmiştir. 2- Belirlenen tutarlar Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine bu amaçla konulan ödenekten, bu tutarları aşan kısmı ise ilgililer tarafından karşılanır...."

şeklinde düzenlemelere yer verilmiştir.

B. Hukuka ve Hakkaniyete Uygunluk Yönünden Değerlendirme ve Gereke

17) Şikayetçinin 29/9/2011 doğumlu çocuğu A.A.'ın hafif düzeyde zihinsel yetersizlik olarak tanımlanan Atipik Otizm hastası olduğu, Keçiören Kaymakamlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu kararı ile 2/7/2014 tarihinde Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamasının yapıldığı ve 26/12/2008 tarihli ve 285 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı (TTKB) ile Yaygın Gelişimsel Bozukluklar Destek eğitim programı ve Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı doğrultusunda taklit becerileri, sosyal beceriler, yönerge takip becerileri, alıcı dil becerileri, oyun müzik becerileri, öz bakım becerileri, dil, konuşma ve alternatif iletişim becerileri modüllerini içeren Yaygın Gelişimsel Bozukluklar Destek Eğitim Programı (Bireysel grup) ve Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programından (Bireysel Grup) 1 yıl süreyle yararlanmasına karar verildiği ve çocuğun söz konusu eğitimi Gazi Efe Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde halen almaya devam ettiği anlaşılmaktadır.

18) Bu noktada şikâyetçinin engelli çocuğuna yönelik olarak ilgili idare olan Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından yapılan işlemlerde hukuka uygunluk yönünden bir aykırılık bulunmamaktadır.

19) Anayasanın 2 nci maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin nitelikleri arasında sosyal devlet ilkesine yer verildiği; 5 inci maddesinde ise, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlama; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırma ve insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmanın devletin temel amaç ve görevleri arasında sayıldığı dikkate alındığında; konunun sosyal devlet ilkesi çerçevesinde ele alınması gerekliliği söz konusudur. **"Sosyal devlet" ilkesine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi kararlarında egemen olan görüşe göre; sosyal devletin görevi, kişinin onurlu bir yaşam sürdürmesi ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirmesi için gerekli koşulları oluşturmak, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği, yani sosyal adaleti, sosyal gönenci, sosyal güvenliği ve toplumsal dengeyi sağlamaktır.** Anayasanın 42 nci maddesinde devletin, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alacağı belirtilmiş olup, bu düzenleme devletin sosyal adaleti sağlama görevi ve sosyal devlet olma niteliğinin de bir sonucudur.

20) Öte yandan, Anayasanın 90 ıncı maddesinde öngörülen prosedür izlenmek suretiyle yürürlüğe konulan ve söz konusu madde gereğince kanun hükmünde kabul edilen Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme gereğince, Sözleşmeye taraf devletler, engelli bireylerin herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın insan hakları ile temel hak ve özgürlüklerden yararlanmalarının güvence altına alınması gerekliliğini teyit etmişler ve

fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel çevreye, **sağlık, rehabilitasyon ve eğitim hizmetlerine**, bilgiye ve iletişime erişimin, engellilerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam yararlanmasını sağlamadaki önemini kabul ederek söz konusu sözleşmeyi imzalamışlar ve **engellilerin "fırsat eşitliği" temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın** ihtiyaçlarına göre **gerekli düzenlemeleri** yapma yükümlülüğü altına girmişlerdir. **(Bakınız paragraf 9)**

21) Engellilerin ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerden bir tanesi olan özel eğitim hizmetleri, sadece ilköğretim ve orta öğretim aşamalarını içeren bir kapsamda değildir. Özel eğitim hizmetleri, Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin "**Eğitim**" başlıklı **24 üncü maddesinde de vurgulandığı yaşam boyu eğitim de dâhil olmak üzere eğitimin tüm aşamalarını kapsamaktadır.**

22) Ülkemizde çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından yaşlılarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren dolayısıyla da özel eğitim ihtiyacı olan 0-36 ay arasındaki çocuklar için **erken çocukluk eğitim merkezlerinde**, 37-66 ay arasındaki çocuklar için **özel eğitim anaokullarında**, 48-66 ay arasındaki çocuklar için okul/kurumlar bünyesinde açılan **özel eğitim ana sınıflarında**, ilköğretim yaşına gelmiş çocuklar için kaynaştırmalı eğitim sınıflarında, görme, işitme, ortopedik veya hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar için açılan okullardaki özel eğitim sınıfları ya da engel grubuna özel olarak açılmış özel eğitim ilkokul ve ortaokullarında, orta veya ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler ile otizmli bireyler için I. ve II. kademe eğitimlerini özel eğitim uygulama merkezlerinde, 3-15 yaş grubundaki otistik çocukların eğitim-öğretim görmelerini sağlamak üzere faaliyet gösteren Otistik Çocuklar Eğitim Merkezlerinde (OÇEM), ilköğretimi tamamlamış, genel ve mesleki ortaöğretim programlarına devam edemeyecek durumda olan ve 23 yaşından gün almamış hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar ile görme engelli bireyler için özel mesleki eğitim merkezlerinde, genel ve mesleki ortaöğretim eğitim programlarından yararlanamayacak durumda ve 23 yaşından gün almamış olan orta veya ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan bireyler ile otizmi olan bireyler için özel eğitim iş uygulama merkezlerinde, İşitme engelli bireyler ile ortopedik engelli bireyler için özel eğitim meslek liselerinde, yukarıda sayılanlara ek olarak sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören ve/veya süregelen hastalığı olan okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde ev ya da sağlık hizmeti alınan kurumlarda eğitim verilmekte ve bu eğitim uygulamalarının tümü eğitim sistemimizin bünyesinde oluşturulan Destek Eğitim Programı (DEP) tarafından desteklenmektedir. [\[1\]](#)

23) Engellilere yönelik özel eğitim hizmetlerinde ana amaç, engelli çocuğu yaşlılarından ayırmadan eğitim sistemine dahil etmektir. Bu bağlamda engelli çocuğun bireysel beceri ve kabiliyetinin kaynaştırmalı eğitime izin vermediği durumlarda özel eğitim sınıfında, özel eğitim okulunda ya da sadece bireysel destek eğitimleri almak üzere özel eğitim ve rehabilitasyon kurumunda eğitime dahil edilmesi söz konusu olmaktadır. [\[2\]](#)

24) Ülkemizde, "erken çocukluk" kavramı genellikle okulöncesi kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmakta, başka bir ifadeyle Türkiye'de okulöncesi eğitim "**erken çocukluk eğitimi**" olarak kabul edilmektedir. Erken çocukluk eğitimi, 0-6 yaş (0-72 ay) çocukların ev ve kurum ortamlarında bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini desteklemek amacıyla yapılan eğitime denilmektedir. Erken çocukluk dönemi çocuğun yaşamının temelidir ve bu dönemde gelişim çok hızlıdır. Yapılan bilimsel araştırmalar erken yılların çocuğun kişiliğinin oluşumu, temel bilgi, beceri, alışkanlık ve tutumların kazandırılmasında ve geliştirilmesinde en önemli yıllar olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, özellikle

yaşamın ilk yıllarında beyin gelişimi en büyük ilerlemeyi göstermekte ve bununla birlikte çocuğun diğer tüm gelişim alanları da büyük ilerleme kaydetmektedir.[3]

25) Otizm ise sosyal etkileşim, iletişim ve davranış sorunlarıyla kendini gösteren bir gelişimsel yetersizliktir. Uygun eğitsel düzenlemeler yapılmadığında otizm, bireylerin kendilerinin ve çevrelerindeki insanların yaşamlarını her yönden olumsuz etkileyen ve yaşam boyu süren bir yetersizlik haline gelmektedir. Gerekli eğitsel önlemler alındığında pek çok otizimli çocuk bu sorundan büyük ölçüde kurtulmakta ve yaşamlarının geri kalanını tipik gelişim gösteren akranlarıyla ve toplumla kaynaşarak sürdürebilmektedir. Yapılan araştırma ve deneylerde yoğun davranışsal eğitim alan otistik çocukların, daha az yoğun davranışsal eğitim alan veya bu tür bir eğitim almayan çocuklara göre önemli kazanımları olduğu, yine yoğun davranışsal eğitim alan ve daha farklı eğitimler alan grupların karşılaştırıldığı diğer araştırmalarda ise yoğun davranışsal eğitim alan çocukların zekâ, dil ve uyumsal becerilerinde önemli ve kalıcı ilerlemeler olduğu görülmüş, ayrıca, otizm hastası çocukların otizm belirtilerinin yoğunluğunda azalma olduğu ve hiç desteksiz ya da değişen oranlarda destekle kaynaştırma ortamlarında eğitim almaya başladıkları görülmektedir.[4]

26) Erken çocukluk eğitimine yönelik destek eğitimi hizmetleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde, okul öncesi kurumlar olan **özel eğitim anaokullarında** ve okul ya da kurumlar bünyesinde açılan **özel eğitim ana sınıflarında** verilmekte ve engelli bireylerin kendilerine yönelik destek eğitim programları kapsamında özel eğitimlerden yararlanmaları sağlanmaktadır. Destek Eğitim Programları devlet tarafından desteklenmektedir. Bunun bir uzantısı olarak sistem içindeki yeri ve ağırlığı da giderek artmaktadır. Temel hedefleri, engelli çocukların bireysel becerilerini, bağımsızlıklarını ve sosyal yaşama katılımlarını sağlamak olan bu okul ya da kurumlar, bunu sağlamak için bireysel ve/veya grup eğitimleri vermektedirler. Böylelikle hafif ve ağır derecede zihinsel engeli olan çocukların erken çocukluk döneminde engelliliğin azaltılmasını ya da artmasını önlemeye yönelik destek eğitim hizmeti almaları sağlanmaktadır.[5]

27) Erken Eğitime yönelik Dünya ülkelerinin uygulamaları incelendiğinde, destek eğitim hizmetlerinin A.B.D.'de, mümkün olduğunca bireyin eğitim ortamından ayrılmasını gerektirmeksizin ilköğretim ve ortaöğretim okullarında **ücretsiz bir şekilde,** Avrupa ülkelerinde ise, özel eğitim hizmetleri ve ilişkili hizmetlerin sunulmasında yasal düzenlemeler, **maddi destekler** ve uygulama biçimleri **ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte,** - Örneğin İtalya ve Norveç'te, engelli bireylere okullarda verilen eğitimi desteklemek üzere yalnızca sınıf içi destek özel eğitim hizmetleri verilirken; Almanya, Avusturya ve İrlanda'da, bireylerin özelliklerine uygun olarak hem sınıf içi hem de sınıf dışı destek özel eğitim hizmetleri verilmektedir. Belçika, Hollanda, İngiltere, İsviçre, Lihtenştayn, Litvanya ve Yunanistan gibi ülkelerde destek özel eğitim hizmetleri, genel eğitim okullarına devam eden engelli bireylere, bu bireylerin ailelerine ve öğretmenlerine özel eğitim okulları ve bu okullardaki uzman personeller tarafından sağlanmaktadır. Danimarka, İzlanda, Kıbrıs, Lüksemburg ve Polonya gibi ülkelerde ise, hem destek özel eğitim hizmetleri hem de ilişkili hizmetler ulusal ya da yerel düzeydeki ayrı bir kurum olarak işlevde bulunan destek merkezleri tarafından sunulmaktadır.[6] Genelde maddi olarak ailelerin desteği beklenmekle birlikte ailelerin desteğine ihtiyaç duyulmadan finanse edilmekte ya da bu uygulamaya maddi destek de bulunmaktadır.[7]

28) Anayasanın iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları başlıklı 65 inci maddesi devletin ödevlerini yerine getirmesinde iki önemli kıstasa vurgu yapılmaktadır. Birincisi, devlete kendisine yüklenen ödevleri **amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek** yerine getirmesi

kıstası, ikincisi ise devletin kendisine yüklenen bu ödevleri **malî kaynaklarının yeterliliğini** göz önünde bulundurarak yerine getirmesi kıstasıdır. Devletimiz, gerek taraf olduğu uluslararası sözleşmeler gerekse de Anayasamızın 10 uncu ve 42 nci maddeleri gereğince ayırım gözetmeksizin engellilere yönelik ödevlerini, amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek **bütçesini ve ekonomik istikrarı** bozmayacak şekilde **mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde** yerine getirmesi kuşkusuzdur.

29) Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığından alınan verilere göre ülke genelinde söz konusu eğitimi alan birey sayısının 12.597, kurum sayısının ise 1.195 olduğu, **2014 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliğine göre**, devlet tarafından her birey için; 2014 yılında (KDV hariç) aylık 8 saat bireysel eğitim için 409,00 TL, 4 saatlik grup eğitimi için 115,00 TL olmak üzere, toplam 524,00 TL, **2015 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliğine göre** de 2015 yılı için (KDV hariç) aylık 8 saat bireysel eğitim için 434,00 TL, 4 saatlik grup eğitimi için 122,00 TL olmak üzere, toplam 556,00 TL ödeme yapıldığı dikkate alındığında, devlet tarafından karşılanan ödeme tutarının toplamda çok yüksek olmadığı, devlet bütçesine ağır bir yük getirmediği dolayısıyla da devlet tarafından karşılanabilir bir tutar olduğu, ayrıca diğer ekonomik ve sosyal ödevlerinin aksamaması sonucunu doğurmadığı, **kaldı ki devletin pozitif ayrımcılık yapma yükümlülüğünün hiçbir zaman göz ardı edilemeyeceği**, mevcut haliyle özel eğitim kurumlarından hizmet alan diğer engelli çocukları da olumsuz etkilemediği değerlendirildiğinden erken çocukluk (okul öncesi) döneminde engelli çocuklara yönelik olarak uygulanan destek eğitim programlarının ileriki yıllarda bu çocukların özel eğitim desteğine olan gereksinimlerini azaltacağı gibi, çocuğun tüm yaşamı düşünüldüğünde ve **Fayda maliyet analizi de dikkate alındığında**; destek eğitim programlarında devletin karşıladığı aylık 8 saatlik bireysel ve aylık 4 saatlik grup eğitimindeki saat sayısını artırılmasının söz konusu engelli çocukların **engellilik hâlinin etkilerinin en az seviyeye indirilmesi ve topluma katılımlarının sağlanması yönüyle son derece önemli olduğu** değerlendirilmektedir.

30) Nitekim, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğünün Kurumumuza gönderdiği yazıda ve Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün teklifi ile 1/1/2009 tarihinden itibaren uygulanmak üzere 26 /12/2008 tarihinde kabul edilen ve Özel Öğretim kurumları Genel Müdürlüğünce bastırılan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı ile Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Yaygın Gelişimsel Bozukluklar Destek Eğitim Programında yer alan metinlerde söz konusu destek eğitimlerinin **erken yaşta alınmasının önemi** vurgulanmaktadır.[\[8\]](#)

31) Bu nedenle Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşmesinin temel ilkelerinden olan ve Sözleşmenin 3 üncü maddesinde hayat bulan **çocuğun yüksek yararı ilkesi** ile Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmede yer alan engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde **çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verileceği** ifadesi dikkate alındığında, şikâyete konu uygulamada **okulöncesi eğitim (erken çocukluk eğitimi) döneminde destek eğitim hizmeti almakta olan engelli çocuklar** için devlet tarafından karşılanan aylık saat miktarının bireysel eğitimde ayda 8 saat, grup eğitiminde ise ayda 4 saat ile sınırlandırılmasının hakkaniyet yönünden uygun olmadığı değerlendirilmekte olup yapılan maddi yardımın makul oranda artırılması yönünde idareye tavsiyede bulunulmasına karar vermek gerekmiştir.

C) İnsan Hakları Yönünden Değerlendirme

32) Devlet tarafından bireysel eğitimde karşıladığı ders saati sayısını ayda sekiz saat, grup

eğitiminde karşıladığı ders saati sayısını dört saat olarak belirlenmesinin Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin 24 , 25 ve 26 ncı maddeleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 13 üncü maddesindeki etkili başvuru, 14 üncü maddesindeki ayrımcılık yasağı ve 17 nci maddesindeki hakların kötüye kullanımının yasaklanmasına aykırı davranıldığına ilişkin herhangi bir bulgu ve bilgiye rastlanılmadığı, dolayısıyla da insan haklarının ihlal edildiğinin tespit edilemediği, ancak erken çocukluk (okul öncesi) döneminde destek eğitim hizmeti alan söz konusu engelli çocuklara tanınan **olumlu yöndeki (pozitif) ayrımcılığın sınırlandırıldığı ve bunun genişletilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.**

D) İyi Yönetim İlkeleri Yönünden Değerlendirme

33) 28 /3/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde yer alan "Kurum, inceleme ve araştırma yaparken idarenin, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde; kanunlara uygunluk, ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk, kazanılmış hakların korunması, dinlenilme hakkı, savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması, karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi, kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi, kişisel verilerin korunması gibi iyi yönetim ilkelerine uygun işlem ve eylem ile tutum veya davranışta bulunup bulunmadığını gözetir ve iyi yönetim ilkelerine uyar" hükmü uyarınca, Kurumumuz inceleme ve araştırmasını yaparken, idarenin iyi yönetim ilkelerine uygun olarak işlem, eylem, tutum veya davranışta bulunup bulunmadığını gözetmektedir.

34) Söz konusu Yönetmelik hükmünde yer alan ilkelerin kaynağını teşkil eden Avrupa Birliği Temel Haklar Şartınının 41 inci maddesinde de iyi yönetim hakkından bahsedilmekte olup, benzer ilkelere Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen "Avrupa Doğru İdari Davranış Yasası"nda da yer verilmiştir. Günümüzde demokratik, modern ve katılımcı yönetim anlayışında idarelerden sadece hukuka uygun olarak hareket etmeleri değil aynı zamanda iyi yönetim ilkelerine de uygun işlem tesis etmeleri beklenmektedir.

35) Keçiören Kaymakamlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünce çocuğun durumuna ilişkin olarak yapılan Eğitsel ve Tanılama işlemlerinin mevzuat hükümleri çerçevesinde hareket edilmiş olması nedeniyle kanunlara uygunluk ilkesine, çocuğun özürülü sağlık kurulu raporu dikkate alınarak çocuğun gerekli destek eğitim programlarına yönlendirilmesinin kararların gerekçeli olması ilkesine uygun olduğu değerlendirilmiştir.

36) Milli Eğitim Bakanlığı ile Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından şikâyet konusuyla ilgili bilgi ve belge talep yazılarımıza yasal süre içerisinde cevap verildiği, şikâyet, konuyla ilgili evrakların yazı ekinde gönderildiği anlaşılmış olup, bahsi geçen idareler tarafından gereken özenin gösterildiği ve övülmesi gereken bir davranış ve yaklaşım olarak görülmüştür.

37) Diğer taraftan, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından şikâyet konusuna ilişkin olarak bilgi ve belge talep yazılarımızda istenilen hususlarda yeterli, makul ve adı geçen Bakanlığın fonksiyonları çerçevesinde gerekli cevapların verilemediği dolayısıyla da bu konudaki iyi yönetim ilkelerine uygun davranılmadığı görülmüş olup adı geçen idarenin bu hususta daha özenli davranması beklenmektedir.

IV. HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN YASAL MEVZUAT

A. Dava Açma Süresinin Yeniden Başlaması

38) 14/6/2012 tarih ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 21 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, bu tavsiye kararı üzerine otuz gün içinde herhangi bir işlem tesis edilmez veya eylemde bulunulmaz ise durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır.

B. Yargı Yolu

39) 2709 sayılı 1982 Anayasası'nın Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması Başlıklı 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında, "*Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.*" hükmü yer almakta olup, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ilgili idarenin işlemine karşı arta kalan süre içerisinde Ankara İdare Mahkemesine yargı yolu açıktır.

V. KARAR

Yukarıda açıklanan gerekçeler ve dosya kapsamına göre şikâyetin **KABULÜNE;**

1) **Okulöncesi eğitim (erken çocukluk eğitimi) döneminde destek eğitim hizmeti almakta olan engelli çocuklar** için devlet tarafından karşılanan aylık saat miktarlarının Uluslararası standartlara uygun olarak makul oranda halen ödenen miktardan fazla artırılması için ilgili mevzuatta değişiklik yapılması hususunda **MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NA VE MALİYE BAKANLIĞI'NA,**

2) "Mevzuat değişikliği teklifi" ne ilişkin tasarıyı gündeme alması hususunda takdir ve gereği içinde **BAŞBAKANLIK' A TAVSİYEDE BULUNULMASINA,**

3) Yukarıda anılan Kanunun 20 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, **MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI** tarafından bu karar üzerine tesis edilecek işlem ya da tavsiye edilen çözümün uygulanabilir nitelikte görülmediği takdirde gerekçesinin otuz gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna,

4) Bu kararın şikâyetçi ile **BAŞBAKANLIK'A, MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NA, MALİYE BAKANLIĞI'NA, AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI'NA, ANKARA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE** ve **ANKARA KEÇİÖREN REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE** tebliğine,

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi'nce **karar verildi.**

[1] Süleyman AKBULUT, Hakan ÖZGÜL Tolga TEZCAN, Mevzuattan Uygulamaya Engelli Hakları İzleme Raporu 2013.-

Erişebilirlik, eğitim, çalışma hayatı ve sağlık verileri-analizler- TOHAD Yayınları: İstanbul, 2014, s.136

[2] Bknz, AKBULUT, ÖZGÜL, TEZCAN, a.g.e. s.137

[3] Seçil ÇELİK, Problem Davranışları Önlemeye Yönelik Başarıya İlk Adım Erken Eğitim Programı Anaokulu Versiyonunun Etkililiği, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eylül 2012 s. 10

[4] Yeşim Güleç ASLAN, Gönül Kırcaali İFTAR, Yıldız UZUNER, Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) Ev Uygulamasının Bir Çocukla İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi

2009, [<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/1414/15964.pdf>] Eriřim Tarihi, 11/2/2015 s.37

[5] Bknz. S.AKBULUT, H.ÖZGÜL, T.TEZCAN, a.g.e. s.161-162

[6] Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Destek özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi (DESÖP), Bakanız,

[http://eyh.aile.gov.tr/data/545886b5369dc3281c69af4f/Destek_Ozel_Egitim_Hizmetlerinin_Verimliliginin_Arastirilmasi_Projesi.pdf] s.124 Eriřim tarihi, 11/2/2015

[7] Avrupa Komisyonu, Avrupada Erken Çocukluk Eğitimi Sosyal ve Kültürel Eřitsizliklerle İlgilenmek Eurydice Türkiye Birimi, 2009 [http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098TR.pdf] Eriřim Tarihi 29/1/2015

[8] [http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_09/04010347_zihinselengellibireylerdeiteitimprogram.pdf]
[http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_09/04010347_yayngeliimselbozukluklardesteiteitimprogram.pdf] Eriřim tarihi, 12 / 2/2015

M.Nihat ÖMEROĞLU
Kamu Başdenetçisi